

Лідія Віценя

МИКОЛА ТИМОШИК: “МАЄМО ВІДРОДЖУВАТИ ПРАВДУ ПРО СЕБЕ”

Микола Степанович Тимошик, журналіст, учений, видавець. Фото Олега Журовльова

Нещодавно він, уже доктор філологічних наук, професор, академік Академії наук вищої освіти України, професор кафедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики, а ще відомий публіцист, літературний критик, директор науково-видавничого центру “Наша культура й наука”, голова Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) побував у Полтаві на зустрічі з журналістами.

– Миколо Степановичу, Ви були журналістом, а це така професія, яку неможливо, як на мене, покинути. І все ж стали науковцем.

– Гадаю, у кожної людини є доля, і вона рано чи пізно виведе на той шлях, що їй призначено. Коли на п'ятому курсі професор Алла Коваль запропонувала мені йти в аспірантуру, я відмовився, хоч міг будувати кар'єру вченого. Але мене вабила журналістика. І завдячую долі, що так мене вела, бо я не був би тим викладачем, яким став після того, як десять років опановував практичну журналістику, вивчив ізсередини цю “кухню”. Ідеальний варіант для викладача, коли він знає свій предмет професійно. І я втішений тим, що студенти гарно сприймають мої лекції, які базуються на практиці. Я і зараз “діючий” журналіст, виступаю з публікаціями на сторінках “Літературної України”, “Урядового кур'єра”, “Дзеркала тижня”.

– Мені здалося, що на Ваше становлення мало значний вплив саме те, що працювати Ви поїхали в Західну Україну.

– Однозначно: місце роботи, колектив, край, у якому працюєш, має велике значення.

Доленосні зустрічі в нашому житті бувають не лише, сказати б, у рамках реального часу – і тут жодної містики: варто лише згадати чи не кожному з нас, як вплинули колись на подальше “будування” свого життя прочитані книги, їхні герої чи автори. Або кіногерої. Не кажучи вже про живих наших мимовільних наставників, кого ми прагнули наслідувати, хто став прикладом у формуванні власних цінностей. Були такі “живі зразки” і для допитливого сільського школяра з Чернігівщини, а потім студента факультету журналістики КДУ імені Тараса Шевченка Миколи Тимошика. Але головна “зустріч” його життя чекала попереду: він уже був головним редактором видавництва “Либідь” при університеті, коли вперше прочитав тоді ще не опублікований твір Івана Огієнка “Історія українського друкарства”. І саме це відкриття – величної постаті й творчої спадщини митрополита Іларіона – стало для Миколи Тимошика знаковим, особливим, визначальним.

То був романтичний час – нас манили дороги, когось тайга, Сибір, а мене – Західна Україна, гори. Я поїхав працювати в Чернівці, в обласну партійну газету “Радянська Буковина”, де проходив переддипломну практику і одержав запрошення на роботу, а виріс на Чернігівщині. Коли в селі дізналися, що їду “на бандерівщину”, у нас на обійсті зібралася вся мамина ланка, жінки голосили – “його ж там уб'ють!”. Такі були стереотипи... Чернівці для мене – найкраще місто у світі, там я одружився, там народилися мої діти Алінка і Ярослав, колектив газети сформував мене як журналіста, а Буковина – як українця, патріота. Мене вразила там тяга людей до землі, оте горде, самодостатнє – “я українець, я газда, пане, і ні один зайда не має мною тут керувати!”. Це те, що в них укорінилося, до того ж там змалечку діток у церкву ведуть – радянська влада не встигла потоптати те, що потоптала в наших краях.

– Що ж спонукало повернутися в Київ?

– Про повернення тоді справді не думав. Але склалося так, що став редактором обласної молодіжної газети “Молодий буковинець”, уже в часи перебудови, коли журналістам нарешті дозволялося більше, особливо

– “молодіжкам”, і це захоплювало. Очевидно, і ЦК комсомолу потребував “свіжої крові”, мінявся склад апарату, мені запропонували посаду інструктора сектору преси ЦК ЛКСМУ. Спрацювали, напевне, анкетні дані: наймолодший серед редакторів обласних молодіжних газет, із певним досвідом роботи на різних посадах в обласній партійній газеті – кореспондента, старшого кореспондента, завідувача відділом, редактора... Там я займався аналітикою, підготував дисертацію про молодіжну пресу, до чого мене спонукали викладачі університету Раїса Слободенюк і Володимир Качкан. А потім була видавнича робота, паралельно займався наукою, захистив кандидатську, згодом докторську дисертації.

– *І справді, обласна молодіжна преса вже стала явищем минулого. Як вважаєте – сьогодні вона потрібна молодим людям?*

– Безперечно, хоч ми й критикуємо радянську авторитарну систему, але система преси тоді була добре продумана. Народжувалася дитинка – їй пропонували журнал “Малютко”, у перших класах – журнал “Барвінок”, газети “Юний ленінець” і “Зірка”, для дітей середнього віку видавалася “Піонерія”, “Знання та праця”, “Ранок”, у кожній області – свої молодіжні газети. А які тиражі! Львівська “Ленінська молодь” мала 220 тисяч, “Комсомолец Донбаса” – 190. Це справді був феномен, бо ж преса не тільки про ідеологію писала, там

було стільки матеріалів, що містили приклад для наслідування! Вони давали духовне підживлення, плекали творчість. Тієї людяності сьогодні бракує всій нашій пресі. Молодь лишилася фактично поза сферою впливу продуманої інформаційної політики, вона пішла в Інтернет-клуби, в попсу, у неї немає орієнтирів – і не йдеться лише про ідеологію. До речі, минулого року я видав книжку – “Українська молодіжна преса”. Хотілося по-людськи про неї розказати, щоб вона не канула в Лету – наче виконав певний обов’язок...

– *Як стали викладачем журналістики на рідному факультеті?*

– На викладацтво мене вивела доля українського друкованого слова – приниженого, гнаного, забороненого Російською, потім Радянською імперіями. Одного разу колишній викладач Василь Яременко приніс мені унікальну книжку – “Історія українського друкарства” Івана Огієнка. Вона вважалася крамольною, учений зберігав її в радянські часи “під паркетом”. І сказав, що її треба перевидати. Книга настільки мене вразила – вона про хресний шлях українства, української мови, друку, друкованого слова. Чотири роки я віддав цій справі – в архівах знайшов багато заборонених матеріалів про Огієнка, видав його книгу. І зрозумів, що ці матеріали треба доносити до людей, тож пішов викладати в університеті, в Інституті журналістики, коли мені

*Під час зустрічі з журналістами й студентською молоддю 1 березня 2011 року.
Зліва направо: ректор ПНПУ, професор Микола Степаненко, начальник управління інформаційної та внутрішньої політики ПОДА Микола Перепелиця, редактор “Зорі Полтавщини”, голова правління ПОО НСЖУ Григорій Гринь, професор і видавець Микола Тимошик. Фото Олега Журовльова*

запропонували цю роботу. Згодом написав і запропонував читачам перший в Україні підручник “Історія видавничої справи”: до того цей предмет наші студенти вивчали за розробками московських авторів. Майже десять років очолював кафедру видавничої справи та редагування...

– *На зустрічі з полтавськими журналістами Ви сказали: “Людина, яка змінила мене, – це Іван Огієнко”.*

– Так, він перевернув моє світобачення. Огієнкові була присвячена і докторська дисертація. Коли вийшла моя перша книга про цього діяча – “Голгофа Івана Огієнка”, мене запросили в Канаду. Матеріалів із київських, житомирських, вінницьких, кам’янецьких і львівських архівів було замало, тож працював і в Польщі, Швейцарії, Франції, Канаді. Приємно казати: я був першим з українських і зарубіжних дослідників допущений до архіву Івана Огієнка в Канаді, у Вінніпезі. Це сто величезних коробок на метр довжини і вісімдесят сантиметрів ширини кожна – рукописи, які не були надруковані. Три місяці працював там, і результатом стала книга “Лишусь навіки з чужиною...: митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження”. Там знайшов і заповіт митрополита, в якому він просить після його смерті передати на Батьківщину цей архів і бібліотеку, але за двох умов: коли Україна буде вільною і коли буде вільною її церква. Канадська сторона вважає, що умови для цього ще не настали. Мені запропонували створити громадську організацію, якій можна було б віддати вісім тисяч сторінок рукописів (а це копії) Івана Огієнка. Тому заснував фундацію, яку очолюю, почав видавати твори Огієнка в проєкті “Запізніле вороття”. Видано чотирнадцять томів у двох серіях: “Рукописна спадщина” (ці тексти сам набираю, бо знаю почерк Огієнка) і “Зарубіжні першодруки”. До кожного з цих томів роблю ґрунтовні наукові передмови та коментарі, приводжу рукописний текст до вимог сучасного правопису. Роботи з ними справді багато, але щоразу відчуваєш велике моральне задоволення від того, що безпосередньо долучився до повернення великого наукового і духовного набутку, створеного нашими великими земляками за океаном. Побачили світ і десять моїх власних книжок із різних ділянок українознавства.

– *І тепер Ви відкриваєте для студентів істину й про те, що першодрукарем в Україні був не Іван Федоров, як нас учили...*

– Так, сьогодні треба про це говорити. Ми маємо свою історію писати своїми руками і власним розумом, вивчаючи свої архіви, своїх учених. Нас учили, що ми – менший брат, а є старший, тому й історія наша була упосліджена. Огієнко довів, що друковане українське слово прийшло не з Москви 1564 року. Історичний факт: за 112 років до приходу Івана Федорова у Львові існувала друкарня Степана Дропана – зачинателя українського друкарства. Збережена архівна справа про цю друкарню і першого українського друкаря ще 1460 року. І це не моє відкриття: відстоюю і захищаю від україноненависників те, що зробили мої попередники, передусім Яким Запаско та Орест Мацюк. Наша правда історія ще чекає свого повернення до пересічного читача.

– *Одна з книг Івана Огієнка, яка видана в проєкті “Запізніле вороття” – це “Розп’ятий Мазепа”. Я знаю, що Ви підписали “Звернення до депутатів Полтавської міської Ради” щодо встановлення пам’ятника Іванові Мазепі в Полтаві.*

– Без вагань. Для людини, яка добре знає історію України, вивчаючи її з архівних матеріалів, а не з підручників ЦК ВКП(б), абсолютно зрозуміло, хто такий Мазепа для нашого краю. Подив викликає хіба те, що ми досі про це дискутуємо. На сьогодні видано величезний масив наукових текстів, першоджерел, документів, які від нас були приховані. І вони доводять, що маємо гордитися тими особистостями, які працювали на Україну, стверджували її. Ми маємо відроджувати правду про себе! І дивна для мене ця проблема: потрібен чи ні пам’ятник у Полтаві. Та Мазепа не є герой для Полтави – це наш національний герой! А позиція “я не читав, но я осуджаю” – ми це вже проходили. Мені навіть не віриться, що корінні полтавці можуть виступати проти, бо проти Мазепи – це проти незалежності України, це за повернення до становища меншого брата. Хіба намарне тут, на цій землі, працювали Іван Котляревський, Панас Мирний і багато інших видатних діячів? Я належу до числа тих інтелігентів (а мій підпис був уже 512-им), кому болить оця ситуація довкола пам’ятника. Мазепі цей пам’ятник не потрібен – він потрібен українцям, бо треба підніматися з колін, шанувати справжніх героїв, не відступати від правди.

– *Не відступати від правди Ви вчите і майбутніх журналістів, зокрема розповідаючи про “Заповіді переписувачам книг”.*

– Цьому документу понад дві тисячі років, але він і сьогодні вражає кожним рядком. Я привіз його з Єрусалима, з музею “Книжкове святилище”, і ввів до свого підручника “Історія видавничої справи”. Заповіді прямо стосуються журналістів, видавців, політиків. В одній із них ідеться про те, що кожен, хто береться за переписування текстів з метою їхнього поширення в народі, повинен насамперед чисто вимити своє тіло й надіти святочний національний одяг...

– Ви не вперше в Полтаві. Які враження від зустрічей зі студентами, журналістами, для яких Ви підготували майстер-клас?

– У Полтаві вже втретє, дуже охоче сюди приїжджаю, це місто має таку історію, що тут не лише навчаєш, а й для себе береш позитивну енергетику. Я сходив до Котляревського, до собору на Івановій горі. А в Лубнах на Полтавщині я проходив студентську практику.

– А ще Ви читаєте лекції в Канаді, Франції, Китаї та інших країнах. Можете порівняти наших студентів і тамтешніх?

– У кількох університетах світу читав лекції про українську державу, культуру, журналістику. Також часто виступав із доповідями на запрошення створених українцями по всьому світу наукових, освітніх, культурологічних організацій. Преваги західного студента в тому, що він стовідсотково впевнений

у завтрашньому дні, у тому, що буде витребуваний, що його професія дасть йому шанс знайти себе. Наша молодь не має гарантій, що саме за своєю професією знайде роботу. Часом дивлюся в сяючі очі першокурсників, а потім бачу, як вони гаснуть після першої, другої практики. На лекціях говорю їм про “формулу трьох «п»” – про те, що журналіст мусить бути порядним, професіоналом і патріотом, не має продаватися, брехати, а вони бачать, що насправді в нас чимало газет, які брешуть. Для молодої людини це дуже страшно. Але я глибоко переконаний, що саме ця молодь і повинна змінити ситуацію, бо не можна жити з подвійною мораллю. А щодо інших речей – мені подобається, як наші студенти вдягаються, і йдеться не про дороге вбрання, а про смак, красу, естетику. А мотивація до самостійного життя і відповідальність за свої кроки, вчинки – вища у європейських країнах. Щодо майстер-класу – я вдячний облдержадміністрації, яка організувала цю зустріч із редакторами газет області, із студентами – майбутніми журналістами. Цікаво поговорити з професіоналами, а вони постійно повинні поповнювати свої знання з різних джерел. Я представляв західну, шведсько-канадську методику освоєння азів журналістики, яку там вивчав. Вірю, що полтавська журналістика буде українською, європейською, відповідатиме критеріям цивілізованого суспільства.